

JUGOSLOVENSKI
STANDARDToplotna tehnika u građevinarstvu
PRORAČUN FAKTORA PRIGUŠENJA I PRORAČUN KAŠNENJA
OSCILACIJA TEMPERATURE KROZ SPOLJAŠNJE GRAĐEVINSKE
PREGRADE ZGRADA U LETNJEM RAZDOBLJUJUS
U.J5.530
1997.

Heat in civil engineering – Calculation of damping factor and timing of temperature oscillations in the summer period through the exterior building partitions

Ovaj standard utvrđen je Rešenjem direktora SZS br. 6/2-02-1/187 od 7. novembra 1997. godine.

PREDGOVOR

Ovaj standard je nastao revizijom standarda JUS U.J5.530 iz 1990. godine. Standard je pripremila Komisija za toplotnu tehniku u građevinarstvu.

1 PREDMET I PODRUČJE PRIMENE

Ovim standardom se utvrđuje metoda za proračun faktora prigušenja oscilacija temperature i kašnjenja oscilacija temperature u letnjem razdoblju kroz spoljašnje građevinske pregrade izložene delovanju sunčevog zračenja. Vrednost faktora prigušenja oscilacija temperature, v , i vrednost kašnjenja oscilacija temperature, η , utvrđene su standardom JUS U.J5.600.

2 VEZA SA DRUGIM STANDARDIMA

Odredbe standarda na koje se ovaj standard poziva istovremeno važe i kao odredbe ovog standarda. Navedena izdanja su važila u vreme objavljivanja ovog standarda, a kada se on primenjuje, koriste se najnovija izdanja navedenih standarda.

JUS ISO 7345:1997, *Toplotna izolacija – Fizičke veličine i definicije*

JUS U.J5.600:1997, *Toplotna tehnika u građevinarstvu – Tehnički uslovi za projektovanje i građenje zgrada*

3 OZNAKE I JEDINICE

Pojedine oznake za veličine, upotrebljene u ovom standardu, imaju sledeća značenja:

- v – faktor prigušenja oscilacije temperature, bezdimenzionalna veličina [1];
- η – kašnjenje oscilacije temperature, u satima [h];
- t_e – temperatura spoljašnjeg vazduha (prostoperiodična vremenska pojava), u stepenima Celzijusa [°C];
- t_{em} – amplituda oscilacije temperature spoljašnjeg vazduha, u stepenima Celzijusa [°C];

Deskriptori: građevinarstvo, toplotna tehnika, građevinske pregrade, faktor prigušenja oscilacija temperature, kašnjenje oscilacija temperature

SAVEZNI ZAVOD ZA STANDARDIZACIJU

- t_o – temperatura unutrašnje površine (prostoperiodična vremenska promena), u stepenima Celzijusa [°C];
 t_{om} – amplituda oscilacije temperature na unutrašnjoj površini pregrade, u stepenima Celzijusa [°C];
 n – broj slojeva pregrade, $j = 1, 2, 3...n$ (brojanje počinje od unutrašnjeg sloja);
 d_j – debljina j -tog sloja, u metrima [m];
 λ_j – toplotna provodljivost j -tog sloja, u vatima po metru i kelvinu [W/(m · K)];
 R_j – toplotna otpornost j -tog sloja, u kvadratnim metrima i kelvinima po vatu [m² · K/W];
 ρ_j – zapreminska masa (gustina) j -tog sloja, u kilogramima po kubnom metru [kg/m³];
 c_j – specifična toplota j -tog sloja, u džulima po kilogramu i kelvinu [J/(kg · K)];
 α_i – koeficijent prelaza toplote sa unutrašnje strane, u vatima po kvadratnom metru i kelvinu [W/(m² · K)];
 α_e – koeficijent prelaza toplote sa spoljašnje strane, u vatima po kvadratnom metru i kelvinu [W/(m² · K)];
 $S_{24,j}$ – koeficijent upijanja toplote j -tog sloja, sa periodom oscilovanja temperature od 24 h, u vatima po kvadratnom metru i kelvinu [W/(m² · K)];
 D_j – indeks toplotne inercije j -tog sloja, bezdimenzionalna veličina [1];
 U_j – koeficijent upijanja toplote j -tog sloja, u vatima po kvadratnom metru i kelvinu [W/(m² · K)].

4 USLOVI PRORAČUNA

4.1 Faktor prigušenja oscilacije temperature, v , izražava se odnosom $v = \frac{t_{em}}{t_{om}}$, a kašnjenje oscilacije temperature, η , predstavlja vremenski interval između trenutka pojave temperaturske promene unutrašnje površine pregrade i trenutka pojave promene temperature spoljašnjeg vazduha koja je izazvala promenu na unutrašnjoj površini.

4.2 U proračunu se ne uzimaju u obzir slojevi pregrade tanji od 0,02 m (npr. malteri, premazi, parne brane, hidroizolacije i sl.), sem ako se ne radi o termoizolacionim materijalima čija je vrednost koeficijenta toplotne provodljivosti λ manja od 0,1 W/(m · K).

5 PRORAČUN FAKTORA PRIGUŠENJA OSCILACIJE TEMPERATURE, v

5.1 Daju se jednačine za proračun faktora prigušenja oscilacije temperature za jednoslojnu, dvoslojnu i višeslojnu pregradu.

a) Jednoslojna pregrada

$$v = 0,9 \frac{(S + \alpha_i) \cdot (\alpha_e + U)}{(S + U) \cdot \alpha_e} \cdot e^x \quad (1)$$

b) Dvoslojna pregrada

$$v = 0,9 \frac{S_1 + \alpha_1}{S_1 + U_1} \cdot \frac{S_2 + U_1}{S_2 + U_2} \cdot \frac{\alpha_e + U_2}{\alpha_e} \cdot e^x \quad (2)$$

c) Višeslojna pregrada

$$v = 0,9 \frac{S_1 + \alpha_i}{S_1 + U_1} \cdot \frac{S_2 + U_1}{S_2 + U_2} \cdot \dots \cdot \frac{S_n + U_{n-1}}{S_n + U_n} \cdot \frac{\alpha_e + U_n}{\alpha_e} \cdot e^x \quad (3)$$

Vrednost x u jednačinama od (1) do (3) određena je sledećom relacijom:

$$x = \frac{\sum_{i=1}^n D_i}{\sqrt{2}}, \quad (4)$$

a e je osnova prirodnog logaritma.

5.2 Za potrebe ovog standarda usvajaju se sledeće vrednosti koeficijenta prelaza toplote:

– za zidove

$$\alpha_i = 8,0 \text{ W/(m}^2 \cdot \text{K)}; \alpha_e = 11,5 \text{ W/(m}^2 \cdot \text{K)}$$

– za krovove

$$\alpha_i = 6,0 \text{ W/(m}^2 \cdot \text{K)}; \alpha_e = 11,5 \text{ W/(m}^2 \cdot \text{K)}$$

6 INDEKS TOPLOTNE INERCIJE, D

Indeks toplotne inercije j -tog sloja pregrade, D_j , izračunava se iz jednačine:

$$D_j = S_{24,j} \cdot R_j \quad (5)$$

gde se:

$S_{24,j}$ izračunava iz sledeće jednačine:

$$S_{24,j} = 0,0085 \sqrt{\lambda_j \cdot \rho_j \cdot c_j} \quad [\text{W/(m}^2 \cdot \text{K)}] \quad (6)$$

7 KOEFICIJENT UPIJANJA TOPLOTE, U

Koeficijent upijanja toplote j -tog sloja pregrade, U_j , u vatima po kvadratnom metru i kelvinu $[\text{W/(m}^2 \cdot \text{K)}]$, izračunava se iz sledećih relacija:

a) za prvi sloj (prema prostorijski)

ako je $D_1 \geq 1$, onda je $U_1 = S_1$,

$$\text{ako je } D_1 < 1, \text{ onda je } U_1 = \frac{R_1 \cdot S_1^2 + \alpha_i}{1 + R_1 \cdot \alpha_i}$$

b) za drugi sloj

ako je $D_2 \geq 1$, onda je $U_2 = S_2$,

$$\text{ako je } D_2 < 1, \text{ onda je } U_2 = \frac{R_2 \cdot S_2^2 + U_1}{1 + R_2 \cdot U_1}$$

c) za j -ti sloj

ako je $D_j \geq 1$, onda je $U_j = S_j$,

ako je $D_j < 1$, onda je $U_j = \frac{R_j \cdot S_j^2 + U_{j-1}}{1 + R_j \cdot U_{j-1}}$

8 PRORAČUN KAŠNJENJA OSCILACIJE TEMPERATURE, η

Kašnjenje oscilacije temperature, η , u časovima [h], izračunava se iz sledeće jednačine:

$$\eta = \frac{1}{15} \left(40,5 \sum_{j=1}^n D_j - \operatorname{arctg} \frac{\alpha_1}{\alpha_1 + U_1 \cdot \sqrt{2}} + \operatorname{arctg} \frac{U_n}{U_n + \alpha_n \cdot \sqrt{2}} \right) \quad (7)$$